

ŠKOLNÍ PROGRAM PREVENCE PROTI ŠIKANĚ

Úvod

Šikanování je mimořádně nebezpečná forma násilí, která ohrožuje naplňování zásad a cílů vzdělávání ve škole. V místech jejího výskytu dochází ke ztrátě pocitu bezpečí žáků, který je nezbytný pro harmonický rozvoj osobnosti a efektivní výuku. Na rozdíl od jiných druhů násilí je šikana zvláště zákeřná, protože zůstává dlouho skrytá. Tak i při relativně malé intenzitě šikany může u jejích obětí docházet k závažným psychickým traumatům s dlouhodobými následky a k postupné deformaci vztahů v kolektivu. Šikana se v zárodečné fázi vyskytuje v téměř na každé škole, a proto je nutné věnovat tomuto jevu zvláštní pozornost.

Tento „Školní program prevence proti šikaně“ slouží k vytvoření bezpečného prostředí na ZŠ v Křelově - Břuchotíně. Zaměřuje se především na prevenci šikany a nabízí postupy řešení šikanování. Je určen všem pedagogickým pracovníkům školy, dále nepedagogickým pracovníkům, rodičům a žákům školy. Patří spolu s „Minimálním preventivním programem“ k základním dokumentům školy v oblasti boje proti rizikovým projevům chování a vychází ze základních metodických materiálů MŠMT.

1. Základní metodické pokyny MŠMT

- Metodický pokyn MŠMT ve školách a školských zařízeních, čj. 22294/2013-1
- Metodický pokyn MŠMT k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, Č.j. 21291/2010-28

2. Vymezení základních pojmů

2.1 Šikanování

Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrozit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky např. v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Šikana se projevuje i v nepřímé podobě jako demonstrativní přehlížení a ignorování žáka či žáků třídní nebo jinou

skupinou spolužáků. Rovněž se může realizovat prostřednictvím elektronické komunikace, jedná se o tzv. kyberšikanu.

2.2 Kyberšikana

Kyberšikana je jednou z forem psychické šikany. Je to zneužití ICT (informačních a komunikačních technologií), zejména pak mobilních telefonů a internetu, k takovým činnostem, které mají někoho záměrně ohrozit, ublížit mu. Podobně jako u šikany tváří v tvář se jedná o úmyslné chování, kdy je oběť napadána útočníkem nebo útočnický. Povaha a provedení útoků pak určuje její závažnost.

2.3 Znaký šikany

Důležité znaky šikanování: záměrnost, cílenost, opakování (není podmínkou), nepoměr sil, bezmocnost oběti, nepříjemnost útoku, samoučelnost agrese.

Za šikanování se nepovažuje škádlení a agrese, která nemá znaky šikanování (opakování, záměrnost atd.). Například, když se tzv. „poperou“ dva přibližně stejně silní žáci kvůli dívce, která se jim oběma líbí, nejde o šikanování, protože tu chybí nepoměr sil, kdy oběť se neumí nebo z různých příčin nemůže bránit.

2.4 Projevy šikanování

Verbální šikana

- slovní útoky v podobě nadávek
- pomluvy
- ponižování
- vyhrožování
- kyberšikana – útoky pomocí SMS, e-mailů, vyvěšování urážlivých materiálů na internetové stránky apod.

Fyzická šikana

- fyzické útoky v podobě bití
- ničení a poškozování věcí oběti
- vydírání
- krádeže
- sexuální obtěžování až zneužívání

Nepřímou formou šikany je demonstrativní přehlížení žáka či žáků a jejich ignorování.

Smišená šikana

Kombinace verbální a fyzické šikany – jedná se o násilné a manipulativní chování či příkazy

Přímé varovné signály šikanování mohou být např.:

- posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet;

- kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejména pronášené nepřátelským až nenávislivým, nebo pohrdavým tónem;
- nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil;
- příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem;
- skutečnost, že se žák podřizuje ponižujícím a panovačným příkazům spolužáků;
- nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k nucení spoluúčasti na nich;
- honění, strkání, šťouchání, rány, kopání, které třeba nejsou zvlášť silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí;
- rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout;
- žák se snaží bránit cestou zvýšené agrese, podrážděnosti, odmítání učitelům apod.

Nepřímé varovné signály šikanování mohou být např.:

- žák je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády;
- při týmových sportech bývá jedinec volen do družstva mezi posledními;
- při přestávkách vyhledává blízkost učitelů;
- má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený;
- působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči;
- stává se uzavřeným;
- jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje;
- jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené;
- zašpiněný nebo poškozený oděv;
- stále postrádá nějaké své věci;
- odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy;
- mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy;
- začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole;
- odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit.

Rodiče žáků by si měli všimnout především těchto možných signálů šikanování:

- za dítětem nepřicházejí domů spolužáci nebo jiní kamarádi;
- dítě nemá kamaráda, s nímž by trávilo volný čas, s nímž by si telefonovalo apod.;
- dítě není zváno na návštěvu k jiným dětem;
- nechce jít ráno do školy (zvláště když dříve mělo dítě školu rádo). Dítě odkládá odchod z domova, případně je na něm možno pozorovat i strach;
- ztráta chuti k jídlu;
- dítě nechodí do školy a ze školy nejkratší cestou, případně střídá různé cesty, prosí o dovoz či odvoz autem;
- dítě chodí domů ze školy hladové (agresoři mu berou svačinu nebo peníze na svačinu);
- usíná s pláčem, má neklidný spánek, křičí ze snu, např. "Nechte mě!";

- dítě ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně;
- dítě bývá doma smutné či apatické nebo se objevují výkyvy nálad;
- zmínky o možné sebevraždě;
- odmítá svěřit se s tím, co ho trápí;
- dítě žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody (například opakovaně říká, že je ztratilo), případně doma krade peníze;
- dítě nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí;
- dítě je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, možná projevuje i zlobu vůči rodičům;
- dítě si stěžuje na neurčité bolesti břicha nebo hlavy, možná ráno zvrací, snaží se zůstat doma;
- své zdravotní obtíže může přehánět, případně i simulovat (manipulace s teploměrem apod.);
- dítě se vyhýbá docházce do školy;
- dítě se zdržuje doma více, než mělo ve zvyku.

Podstatnou vlastností šikany je skrytost. Ta je dána tím, že často odhalení zejména pokročilé šikany brání z rozličných důvodů a pohnutek všichni účastníci vyšetřování včetně oběti.

3. Odpovědnost školy a pedagogických pracovníků

Škola má jednoznačnou odpovědnost za děti a žáky. V souladu s ustanovením § 29 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, jsou školy a školská zařízení povinny zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů v průběhu všech vzdělávacích a souvisejících aktivit a současně vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku rizikového chování (sociálně patologických jevů). Z tohoto důvodu pedagogický pracovník šikanování mezi žáky předchází, jeho projevy neprodleně řeší a každé jeho oběti poskytne okamžitou pomoc.

3. 1 Ohlašovací povinnost školy

Škola má ohlašovací povinnost při výskytu šikany v následujících případech:

- dojde-li v souvislosti se šikanou k jednání, které by mohlo naplňovat znaky přestupku nebo trestného činu, obrací se škola na Policii ČR. Trestní oznámení je možné podat také na státní zastupitelství;
- dojde-li k šikaně v průběhu vyučování, s ním souvisejících činností anebo poskytování školských služeb, má škola povinnost tuto skutečnost oznámit zákonnému zástupci jak žáka, který byl útočníkem, tak žáka, který byl obětí. Skutečnost, že dítě někoho šikanovalo nebo bylo šikanováno, lze chápat jako významnou skutečnost, která v průběhu vzdělávání nastala;
- škola ohlašuje orgánu sociálně právní ochrany dětí takové skutečnosti, které nasvědčují tomu, že dítě je v ohrožení buď proto, že ho ohrožuje někdo jiný nebo proto, že se ohrožuje svým chováním samo (viz § 6, 7 a 10 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů);
- v případě šikany se jedná o všechny případy, které škola oznámila policejnímu orgánu nebo státnímu zástupci a dále případy, které výše uvedeným nebyly

oznámeny i přesto, že se stalo něco závažného, protože nebyl zákonný důvod.

3. 2 Šikana jako trestný čin

Z hlediska zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „TZ“), může šikánování žáků naplňovat skutkovou podstatu trestných činů či provinění (dále jen „trestných činů“). Proviněním se rozumí trestný čin spáchaný mladistvým - § 6 zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže):

vydírání § 175 TZ, omezování osobní svobody § 171 TZ, zbavení osobní svobody § 170 TZ, útisku § 177 TZ, těžkého ublížení na zdraví podle § 145, ublížení na zdraví § 146 TZ, § 146a TZ, vraždy § 140 TZ, loupeže § 173 TZ, krádeže § 205 TZ, násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci § 352 TZ, poškození cizí věci § 228 TZ, znásilnění § 185 TZ, kuplířství § 189 TZ, pohlavního zneužití § 187 TZ, apod. + nebezpečné vyhrožování § 353 TZ, nebezpečné pronásledování § 354 TZ, mučení a jiného nelidského a krutého zacházení § 149 TZ.

3. 3 Trestné činy ve vztahu ke kyberšikaně

Kyberšikana obdobně jako školní šikana sice není sama o sobě trestným činem ani přestupkem, ale její projevy mohou naplňovat skutkovou podstatu např. těchto trestných činů:

- nebezpečné pronásledování (stalking, § 354 TZ) – např. dlouhodobě opakované pokusy kontaktovat všemi dostupnými prostředky oběť, která proto pociťuje důvodné obavy o život nebo zdraví své či svých blízkých;
- účast na sebevraždě (§ 144 TZ) – např. zaslání SMS oběti s úmyslem vyvolat u ní rozhodnutí k sebevraždě;
- porušení tajemství dopravovaných zpráv (§ 182 TZ) – např. „odposlech“ odesílaného e-mailu;
- porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí (§ 183 TZ), např. zveřejnění fotografií z telefonu oběti;
- pomluva (§ 184 TZ) – např. vytvoření webových stránek zesměšňujících oběť.

3. 4 Postih v případě neřešené šikany

Pedagogický pracovník, kterému bude znám případ šikánování a nepřijme v tomto ohledu žádné opatření, se vystavuje riziku trestního postihu pro neoznámení, případně nepřekažení trestného činu (§ 367 TZ). V úvahu přicházejí i další trestné činy jako např. nadřívání (§ 366 TZ) či schvalování trestného činu (§ 365 TZ), v krajním případě i podněcování (§ 364 TZ).

4. Prevence proti šikánování

Prevence proti šikánování patří na naší škole k základní formě boje proti tomuto negativnímu jevu. V této oblasti musí spolupracovat všichni pracovníci školy a rodiče žáků. Důležitá je spolupráce a komunikace mezi žáky, mezi žáky a učiteli, mezi učiteli a rodiči zaměřená k vytváření bezpečného prostředí školy.

System dalšího vzdělávání školy zahrnuje vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti problematiky vytváření dobrých vztahů v kolektivu, upevňování zdravých norem chování ve třídách.

Ředitelka školy odpovídá za systémové aktivity školy v oblasti prevence šikanování a násilí. Zajistí vzdělávání pracovníků v akreditovaných kurzech k problematice šikanování. Zajistí v souladu s pracovním řádem dohled pedagogických pracovníků nad žáky ve škole před vyučováním, o přestávkách, v zařízeních stravování.

Ředitel školy je zodpovědný za zvyšování informovanosti pedagogických pracovníků v oblasti problematiky šikanování a zajistí, aby žáci i pedagogičtí pracovníci byli seznámeni s negativními důsledky šikanování. Ředitel školy též zajišťuje doplňování školní „knihovny“ o materiály z oblasti problematiky násilného chování a šikanování.

Třídní učitelé jsou povinni informovat rodiče o problematice šikanování.

Pedagogičtí pracovníci vedou důsledně a systematicky žáky k osvojování norem mezilidských vztahů, založených na demokratických principech. Všichni by měli vnímat úroveň vztahů mezi žáky a atmosféru třídního kolektivu.

Ve Školním řádu jsou jasně stanovena pravidla chování, včetně sankcí za jejich porušení.

Při předcházení případů šikany je důležitá spolupráce školy s dalšími institucemi:

- pedagogicko - psychologická poradna,
- speciálně pedagogické centrum,
- pediatři, odborní lékaři, psychologové, psychiatři,
- odbor sociálně právní ochrany dětí,
- dojde-li k závažnějšímu případu šikanování nebo je důvodné podezření, že šikanování naplnilo skutkovou podstatu trestného činu, oznámí ředitel školy tuto skutečnost neprodleně Policii ČR.

4.1 Výchovní opatření

Je nezbytné každé vyšetřování případu šikany dovést až k závěru – a to individuálně dle závažnosti případu.

Konkrétní výchovná opatření:

Napomenutí TU, DTU, DŘŠ, snížený stupeň z chování

4.2 Krizová telefonní linka k šikaně, kontaktní a poradenská centra v Olomouci:

Linka bezpečí dětí a mládeže

Tel.: 116 111

Linka důvěry pro děti a mládež

Na Vozovce 26

Olomouc

Tel.: 585 414 600

PPP Olomouc

U sportovní haly 1a

772 00 Olomouc

Tel.: 585 221 045

e-mail: ppp@ppp-olomouc.cz

Krajské ředitelství POLICIE Olomouc. kraje
Preventivně informační oddělení
Preventivně-informační skupina PČR v Olomouci
Kosmonautů 189/10
771 36 Olomouc
Tel.: 974 766 207

P-centrum
Laffayetova 9, 772 00 Olomouc
tel. 585 221 983

e-mail:

p-centrum@p-centrum.cz

www.p-centrum.cz

Magistrát města Olomouce
Odbor sociálních věcí
Oddělení sociální prevence
Hálkova 20, 779 11 Olomouc

Tel.: 585 562 209

www.olomouc.eu

Webové stránky s tematikou školní šikany a kyberšikany

Společenství proti šikaně, www.sikana.org
E-Nebezpečí pro učitele, www.e-nebezpeci.cz
Národní centrum bezpečnějšího internetu, www.ncbi.cz

Sdružení Linka bezpečí (116 111), www.linkabezpeci.cz
Poradna webu Minimalizace šikany, www.minimalizacesikany.cz
Internet poradna, www.internetporadna.cz
Kontaktní centrum, které přijímá hlášení, týkající se nezákonného a nevhodného obsahu internetu, www.Horka-linka.cz
Poradna E-Bezpečí - poradenská linka zaměřená na prevenci rizikového chování na Internetu, www.napisnam.cz

5 . Postupy při řešení šikanování

Dle závažnosti situace rozlišujeme dva typy scénářů řešení při výskytu šikany ve škole:

- Škola zvládne situaci vlastními silami - zahrnuje počáteční stádia šikanování a rámcový třídní program pro řešení zárodečných fází šikanování
- Škola potřebuje pomoc z venku , tj. součinnost se specializovanými institucemi – zahrnuje případy pokročilé a nestandardní šikany, např. výbuch skupinového násilí

5. 1 Postup pedagogického pracovníka a ředitelky školy

V případě podezření na šikanování zahájí pedagogický pracovník neprodleně vyšetřování šikany, spolupracuje s ostatními učiteli a informuje o svém podezření ředitelku školy.

V případě prokázaných projevů šikany pedagogický pracovník neprodleně informuje ředitelku školy, spolupodílí se na vyšetřování šikany dle pokynů ředitelky.

Ředitelka školy:

- Přijme informaci o šikanování (od pedagoga, žáka, rodičů či jiného dospělého).
- Rozhodne, zda škola zvládne řešit šikanu sama nebo je potřeba intervence z venku, tj. pomoc specializovaných institucí a eventuálně Policie ČR.
- V případě prokázaných projevů šikany jmenuje pracovníky, kteří se budou podílet na vyšetřování šikany dle jeho pokynů.
- Zajistí informování rodičů o vyšetřování šikany, případně sám informuje o výsledcích vyšetřování, které řídí.
- V případě negativních dopadů šikanování na oběť zprostředkuje nebo zajistí zprostředkování péče PPP, SVP, atd.
- V mimořádných případech podá návrh orgánu sociálně právní ochrany dítěte k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu.

5. 2 Vyšetřování šikany

1. Scénář pro obyčejnou počáteční šikanu (těchto obyčejných počátečních šikan je nejvíce a tvoří obrovské podhoubí pro rozbušení pokročilých a neobvyklých šikan):

- odhad závažnosti onemocnění skupiny a stanovení formy šikany;
- rozhovor s informátory a oběťmi;
- nalezení vhodných svědků;
- individuální rozhovory se svědky (nepřípustné je společné vyšetřování agresorů a svědků, hrubou chybou je konfrontace oběti s agresory);
- ochrana oběti;
- předběžná diagnóza a volba ze dvou typů rozhovoru:
  - rozhovor s oběťmi a rozhovor s agresory (směřování k metodě usmíření);
  - rozhovor s agresory (směřování k metodě vnějšího nátlaku);
    - realizace vhodné metody:
- metoda usmíření;
- metoda vnějšího nátlaku (výchovný pohovor s agresorem a jeho rodiči);
  - třídní hodina;
  - efekt metody usmíření;
  - oznámení potrestání agresorů;
  - rozhovor s rodiči oběti;
  - třídní schůzka;
  - práce s celou třídou.

2. Základní krizový scénář pro výbuch pokročilé šikany – Poplachový plán pro tzv. školní lynčování

A. První (alarmující) kroky pomoci

- zvládnutí vlastního šoku – bleskový odhad závažnosti a formy šikany;
- bezprostřední záchrana oběti, zastavení skupinového násilí.

B. Příprava podmínek pro vyšetřování

- zalarmování pedagogů na poschodí a informování vedení školy;
- zabránění domluvě na křivé skupinové výpovědi;
- pokračující pomoc oběti (přivolání lékaře);
- oznámení na policii, paralelně – navázání kontaktu se specialistou na šikanování, informace rodičům

C. Vyšetřování

- rozhovor s obětí a informátory;
- nalezení nejslabších článků nespolupracujících svědků;
- individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky;
- rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi agresory, není vhodné konfrontovat agresora (agresory) s obětí (oběťmi).

D. Léčba

metoda vnějšího nátlaku a změna konstelace skupiny.

5.3 Seznámení pedagogů s případem šikany

Na mimořádné poradě svolané ředitelem školy po zjištění všech okolností případu je nutno seznámit všechny pedagogické pracovníky s celým případem – jak k šikaně došlo, jak byla zjištěna, jak se dále vyšetřuje, jaká výchovná opatření jsou navrhována, jak se bude pracovat s kolektivem třídy, kde k šikaně došlo.

Výchovná opatření

Udělení výchovných opatření dle Školního řádu.

V mimořádných případech se užijí další opatření:

doporučení na realizaci dobrovolného diagnostického pobytu v diagnostickém ústavu
podání návrhu OPSPOD k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu

5.4 Postup rodičů při podezření na šikanování

V případě, že rodiče informují pedagogického pracovníka o podezření na šikanování, zahájí tento okamžitě vyšetřování šikany. Při jednání s rodiči dbají pedagogičtí pracovníci na taktní přístup a na zachování důvěrnosti informací. Je nutné předem rodiče informovat, co mají dělat, když se o šikanování dozvedí.

Učitel, popřípadě ředitelka školy, vždy informuje rodiče o výsledcích vyšetřování šikany, a to i v případě, že se podezření neprokáže.

6. Stádia šikanování

Motto: „Školní šikanování je nemoc skupinové demokracie a má svůj zákonitý vnitřní vývoj“

První stadium se v podstatě odehrává v jakékoliv skupině. Všude je někdo neoblíbený nebo nevlivný, na jehož úkor je prima si dělat „legrácky“. Pak to ale jde dál, skupina si najde jakéhosi otloukánka.

Třetí stadium už je klíčové. Vydělí se jádro útočnicků a systematicky začne šikanovat nejvhodnější oběti. Do této chvíle lze věci jasně řešit. Následně ale dojde k bodu

zlomu, kdy se šikanování stane nepsaným zákonem i pro opravdu slušné děti a celá skupina se stává krutou.

V pátém stadiu – totalitě – se stane šikanování skupinovým programem.

Michal Kolář

6. 1 První stadium: Zrod ostrakismu

Jde o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře. Je neoblíben a není uznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, spřádají proti němu intriky, dělají na jeho účet „drobné“ legrácky apod. Tato situace je již zárodečnou podobou šikanování a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje.

6. 2 Druhé stadium: Fyzická agrese a přitvrzování manipulace

V zátěžových situacích, kdy ve skupině stoupá napětí, začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako hromosvod. Spolužáci si na nich odreagovávají nepříjemné pocity například z očekávané těžké písemné práce, z konfliktu s učitelem nebo prostě jen z toho, že chození do školy je obtěžuje. Manipulace se přitvrzuje a objevuje se zprvu ponejvíce subtilní fyzická agrese.

6. 3 Třetí stadium (klíčový moment): Vytvoření jádra

Vytváří se skupina agresorů, úderné jádro. Tito šířitelé „viru“ začnou spolupracovat a systematicky, nikoliv již pouze náhodně, šikanovat nejvhodnější oběti. V počátku se stávají jejich oběťmi ti, kteří jsou už osvědčeným objektem ostrakizování. Jde o žáky, kteří jsou v hierarchii nejnižší, tedy ti „slabí“.

6. 4 Čtvrté stadium: Většina přijímá normy

Normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem. V této době získává neformální tlak ke konformitě novou dynamiku a málokdo se mu dokáže postavit. U členů „virem“ přemožené skupiny dochází k vytvoření jakési alternativní identity, která je zcela poplatná vůdcům. I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě – aktivně se účastní týrání spolužáka a prožívají při tom uspokojení.

6. 5 Páté stadium: Totalita neboli dokonalá šikana

Násilí jako normu přijímají všichni členové třídy. Šikanování se stává skupinovým programem. Obrazně řečeno nastává éra „vykořisťování“. Žáci jsou rozděleni na dvě sorty lidí, které jsem pro přehlednost označil jako „otrokáře“ a „otroky“. Jedni mají všechna práva, ti druzí nemají práva žádná.

Stadia šikanování podle Michala Koláře, 1990, 1996, 1997, 2000 aj.

6. 6 Komplot „velké šestky“

Čím je šikana pokročilejší, tím dokonalejší je její zakrývající a „protiuzdravný“ systém. Tento systém nazval etoped Michal Kolář podle počtu základního počtu aktérů komplotem „velké šestky“:

oběť – nedokáže podrobně vypovídat o tom, čemu byla vystavena

agresori – úsporně, přesvědčivě, organizovaně lžou

většina ostatních spolužáků – také lžou nebo nechtějí vypovídat, objevují se další falešní svědkové

rodiče agresorů – jsou přesvědčeni, že jejich děti byly nespravedlivě nařčeny, snaží se často vyvolat dojem, že agresor je vlastně oběť

rodiče oběti – mají strach o osud svého dítěte a bojí se dalšího vyšetřování

pedagog – při pokročilé šikaně nevědomě brání vyšetřování ?!

7. Způsoby eliminování šikany

- Při každé možné příležitosti žákům vysvětlovat, co vlastně šikana je, jak se jí bránit, diskutovat otevřeně.
- Šikanování považovat za závažný přestupek a dělat vše pro jeho odstranění.
- Věnovat zvýšenou pozornost žákům v problémových časech a prostředích – příchod do školy, přestávky, odchod ze školy, šatny, hřiště, chodby...
- Naslouchat rodičům a žákům, pokud někdo z nich šikanu ohlásí.
- Problém nezlehčovat, nebagatelizovat, nepodceňovat.
- Vždy spolupracovat s rodiči oběti i agresora.
- Mít na paměti, že šikana může být často rafinovaná.
- V případě, že se šikana odhalí, nedovolit, aby agresorovi prošla.
- V případě, že se proti ohlášené šikaně nic neudělalo, vyvolat její důsledné prošetření.
- Podporovat oběť, potrestat agresora.
- Podporovat diskuze o vycházení s ostatními lidmi a formovat pozitivní postoje vůči nim.
- Podporovat žáky, aby se všemi jednali s respektem a vzájemnou úctou.

7. 1 Závěrem, aneb časté omyly, čili není pravda, že...

- ten, kdo šikanuje, je vyšinutý jedinec...
- ten, kdo je týrán, si za to může sám...
- mému dítěti se to (být agresorem, být obětí) nemůže stát...
- přísná kázeň to vyřeší...
- je to jen kočkování, vždycky to bylo, není to žádný problém...
- taková je doba, nedá se s tím nic dělat...
- není to moje věc, ať si to vyřeší tam, kde se to děje...
- vše se vyřeší změnou skupiny (třídy, školy)...
- ostatní ze skupiny (ze třídy) do toho netahejte, ti za nic nemůžou, nic nezmění a nic neřeknou, protože přece nebudou udávat...

MgA. Hana Blažková
ředitelka školy